

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху:
сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квіт-
ня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса :
Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практич-
них напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних
в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнто-
ваних досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права,
функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації
суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністра-
тивного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а
також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, кри-
міналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності
прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права
і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського,
земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисци-
плінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світо-
вих соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємни-
цтва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження
у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного
моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, пере-
кладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та прак-
тиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних тех-
нологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

СЕКЦІЯ 17. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПРАВА

Харитонova Тетяна Євгенівна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ЧУЖОЮ ЗЕМЕЛЬНОЮ ДІЛЯНКОЮ
ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПОТРЕБ 285

Григор'єва Христина Антонівна

ЗОНИ ПРИСКОРОНЕГО РОЗВИТКУ ВДЕ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ПЕРСПЕКТИВИ 287

Заверюха Марина Михайлівна

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЛІСОВИХ ВІДНОСИН: Е-ЛІСОРУБНИЙ КВИТОК ЯК
ІНСТРУМЕНТ ПРОЗОРОСТІ ТА КОНТРОЛЮ 289

Канівець Людмила Анатоліївна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ
ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ 292

Karyna Karakhanian

NATIONAL AND INTERNATIONAL ASPECTS OF SUPPORT FOR UKRAINE'S ENERGY SECTOR IN
THE CONTEXT OF WAR 296

Платонова Євгенія Олегівна

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЕНЕРГЕТИКИ 298

Чумаченко Інна Євгенівна

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕКОСИСТЕМНОГО ВИМІРУ ЛІСОВИХ ПРАВОВІДНОСИН 301

Березін Сергій Людвигович

ДРУГИЙ ЕТАП ГІДРОМЕЛІОРАТИВНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ ПРАВОВІ
НОВЕЛИ 304

Лабунський Микола Володимирович

ОСОБЛИВОСТІ ВПОРЯДКУВАННЯ ЕМФІТЕВЗИСУ В УМОВАХ ВІЙНИ 307

Поліщук Єгор Сергійович

ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ПРОЦЕДУР У МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 311

СЕКЦІЯ 18. ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Шамша Ігор Володимирович

ЩО ТАКЕ ДУША? 314

Єременко Олександр Михайлович

ДОБРОЧЕСНІСТЬ В АНТИЧНОМУ ТА НОВОЄВРОПЕЙСЬКОМУ РОЗУМІННІ: VIRTUS, ARETÈ
І МОРАЛЬНА ЧЕСНОТА 317

Смазнова Ірина Сергіївна

АЛГОРИТМІЧНИЙ ІНТЕРПРЕТАНТ І ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМУНІКАТИВНИХ ОСНОВ ПРАВА
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ 319

Капустіна Надія Борисівна

ЦИФРОВА ДЕРЖАВА ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА 323

Крижановська Тетяна Олександрівна

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «СУСПІЛЬНА СТІЙКІСТЬ»: СОЦІАЛЬНО-
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР 325

Токар Людмила Вікторівна

ПАРАДОКС АБДУКЦІЇ 328

Польовий Святослав Сергійович

ЕТИЧНИЙ ВИМІР НАРАТИВУ 331

Скриннік Руслан Алізамінович

ФАТАЛІЗМ ТА ВОЛОНТАРИЗМ В ІСТОРИЧНОМУ ПРОЦЕСІ 333

Список використаних джерел:

1. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17 лютого 2011 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 34. Ст. 343.
2. Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів : Закон України від 09 липня 2010 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 1. Ст. 1.
3. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27
4. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23 травня 2017 року. *Офіційний вісник України*. 2017. № 50. Ст. 1549.

Ключові слова: землі енергетики, земельна ділянка, земельне законодавство, енергетика, право власності, містобудівна документація.

Key words: energy land, land plot, land legislation, energy, property rights, urban planning documentation.

Чумаченко Інна Євгенівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри земельного, екологічного та енергетичного права, кандидат
юридичних наук, доцент*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕКОСИСТЕМНОГО ВИМІРУ ЛІСОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Сучасні виклики, зумовлені зміною клімату, втратою біорізноманіття та наслідками воєнних дій, зумовлюють нагальну необхідність перегляду та вдосконалення правового регулювання суспільних відносин щодо охорони, відтворення та сталого використання лісових ресурсів. Разом з тим, лісові правовідносини, традиційно орієнтовані на ресурсне використання, набувають нового – екосистемного – виміру, що передбачає врахування лісів як цілісних функціональних систем.

Відповідно до Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затверджених Законом України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII, стратегічною метою державної екологічної політики є досягнення належного (доброго) екологічного стану довкілля шляхом інтеграції екосистемного підходу в усі напрями соціально-економічного розвитку держави [1]. Такий підхід спрямований на забезпечення реалізації конституційного права кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля, впровадження принципів сталого (збалансованого) природокористування, а також збереження, відновлення і підтримання цілісності природних екосистем.

Екосистемний підхід виник у міжнародному праві як стратегія комплексного управління земельними, водними та біологічними ресурсами для їх збереження

та сталого використання (Конвенція про біологічне різноманіття, 1992, Рішення V/6) [2]. Саме цей міжнародний стандарт став концептуальною основою для поступової трансформації національного лісового законодавства України. Тому, вектор на екосистемне регулювання лісових правовідносин в українському законодавстві не з'явився раптово, а формувався поступово, що пов'язано з виконанням міжнародних зобов'язань України.

Перші елементи екосистемного мислення було закладено ще в Лісовому кодексі України 1994 р. (ст. 3) [3]. Ліс визначався як сукупність землі, рослинності (з домінуванням дерев і чагарників), тварин, мікроорганізмів та інших компонентів, які є біологічно взаємопов'язаними і взаємно впливають один на одного та на навколишнє середовище. Хоча визначення мало переважно описово-перелічувальний характер, воно вже містило ключові ознаки екосистемності: взаємозв'язок компонентів і їх функціональну взаємодію. Це стало першим кроком від чисто ресурсного (деревного) до комплексного розуміння лісу.

У редакції Лісового кодексу України 2006 р. (ст. 1) [4] визначення було суттєво поглиблено: ліс визнано типом природних комплексів, у якому поєднуються деревна і чагарникова рослинність з ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими компонентами, що перебувають у взаємозв'язку та взаємодії в процесі розвитку. Це вже чіткіше вказувало на динамічний і цілісний характер лісу.

Проте ключовий поворот відбувся у 2017 році із прийняттям Закону України № 2063-VIII від 23 травня 2017 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат» [5]. Саме цим законом у ст. 1 Лісового кодексу України після слів «тип природних комплексів» було безпосередньо додано слово «(екосистема)». Таким чином, на нормативному рівні ліс уперше офіційно визнано екосистемою. Крім того, закон запровадив визначення природних лісів (природних лісових екосистем), пралісів (пралісових екосистем) та квазіпралісів (умовно пралісових екосистем). Ці зміни стали реальною імплементацією екосистемного підходу, започаткованого в міжнародному праві, у національне лісове законодавство України.

Одним із важливих правових інструментів реалізації екосистемного підходу є поділ лісів на категорії. Відповідно до ст. 39 Лісового кодексу України ліси залежно від основного цільового призначення поділяються на такі категорії: ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення; рекреаційно-оздоровчі ліси; ліси захисного призначення; експлуатаційні ліси. Такий поділ має екосистемно-орієнтований характер, оскільки встановлює диференційований правовий режим для кожної категорії лісів з урахуванням їхніх екологічних функцій, рівня природної цінності та здатності надавати певні екосистемні послуги. Зокрема, для лісів природоохоронного призначення пріоритет надається збереженню біорізноманіття та структурної цілісності екосистеми, тоді як в експлуатаційних лісах допускається господарське використання за умови

забезпечення невиснажливості та відтворення екосистемних функцій. Безумовно, категорійний поділ лісів виступає одним із ключових механізмів правової реалізації екосистемного підходу, дозволяючи узгоджувати економічні інтереси з необхідністю збереження екологічної цілісності лісових екосистем.

Важливу роль у модернізації національної лісової політики з урахуванням принципів сталого розвитку та інтеграції екологічного, соціального й економічного вимірів відіграє Державна стратегія управління лісами України до 2035 року [6]. Документ встановлює стратегічні цілі та завдання, які безпосередньо відповідають засадам екосистемного підходу. Зокрема, Стратегія передбачає забезпечення стійкості лісових екосистем до негативних наслідків зміни клімату, збереження та посилення їхніх екологічних функцій, а також підвищення обсягу та якості екосистемних послуг.

Під екосистемними послугами лісів слід розуміти сукупність матеріальних і нематеріальних благ, що формуються в результаті функціонування лісових екосистем і забезпечують задоволення потреб суспільства. До їх складу належать постачальні послуги, пов'язані із забезпеченням деревиною та іншими лісовими ресурсами (зокрема ягодами, грибами, лікарською сировиною тощо); регульовальні послуги, що охоплюють підтримання гідрологічного режиму, кліматичної рівноваги, процесів вуглецевого поглинання, а також запобігання ерозійним і зсувним процесам; підтримувальні послуги, які включають збереження біорізноманіття, підтримання родючості ґрунтів і забезпечення кругообігу поживних речовин; а також культурні послуги, що полягають у формуванні умов для рекреації, відпочинку, збереження культурної та духовної спадщини, а також розвитку естетичних і наукових цінностей. Таке формулювання має принципове значення для становлення екосистемної моделі управління лісами, оскільки акцент робиться не лише на кількісних показниках (збільшенні лісистості території чи обсягах заготівлі деревини), а насамперед на якісних характеристиках функціонування лісових екосистем. Йдеться про їхню здатність до самовідтворення, збереження біорізноманіття, а також виконання широкого спектра регулюючих, підтримуючих і культурних екосистемних функцій.

Отже, екосистемний вимір лісових правовідносин відображає якісно новий етап розвитку правового регулювання лісового господарства. Його сутність полягає у переорієнтації правового підходу від ресурсно-утилітарного до екосистемно-орієнтованого, відповідно до якого ліс розглядається не лише як об'єкт господарського використання, а як цілісна природна екосистема, що виконує комплекс взаємопов'язаних екологічних, економічних і соціальних функцій.

Разом з тим, екосистемний підхід у правовому регулюванні лісових відносин характеризується низкою ключових ознак. По-перше, ліс визнається складною, динамічною природною системою, що потребує комплексного та міждисциплінарного підходу до регулювання. По-друге, правове регулювання спрямовується на забезпечення збереження структурної та функціональної цілісності лісових екосистем. По-третє, управління лісовими ресурсами здійснюється з урахуван-

ням взаємозв'язків між усіма компонентами довкілля, включаючи ґрунти, водні ресурси, біотичні елементи, кліматичні фактори тощо. По-четверте, господарська діяльність у лісах повинна здійснюватися на засадах забезпечення довгострокової екологічної стійкості та збереження здатності лісових екосистем до самовідтворення.

Список використаних джерел:

1. Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28. 02. 2019 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

2. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 05.06.1992 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_030

3. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994 р. № 3852-XII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12/ed19940121>

4. Про внесення змін до Лісового кодексу України : Закон України від 08.02.2006 р. № 3404- IV. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3404-15>

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони пралісів згідно з Рамковою конвенцією про охорону та сталий розвиток Карпат : Закон України від 23.05.2017 р. № 2063-VIII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2063-19>

6. Про схвалення Державної стратегії управління лісами України до 2035 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1777-р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text>

Ключові слова: лісові правовідносини, ліс, екосистемний вимір, лісове законодавство, лісові екосистеми.

Key words: forest legal relations, forest, ecosystem dimension, forest legislation, forest ecosystems.

Берзінь Сергій Людвигович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри земельного, екологічного та енергетичного права*

ДРУГИЙ ЕТАП ГІДРОМЕЛІОРАТИВНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ ПРАВОВІ НОВЕЛИ

Проблеми сучасного сільського господарства не обмежуються лише воєнними, економічними та соціально-демографічними факторами – насправді одним із найбільш потужних впливів на розвиток галузі чинить неухильна зміна клі-